

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สารสนเทศสมัยใหม่*

PROPAGATION OF BUDDHISM IN THE CONTEXT OF CHANGES IN MODERN INFORMATION TECHNOLOGY

ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี¹ และ วีรนุช พรหมจักร²

Punnapong Wongnasri¹ and Weeranuch Promjuk²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: weranuch13032525@gmail.com

Received 21 November 2023; Revised 8 December 2023; Accepted 26 December 2023

บทคัดย่อ

การเผยแผ่ของพระพุทธเจ้ามีหลากหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรมเทศนา การสนทนาธรรม การเสวนา การแนะนำสั่งสอน รวมถึงการปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัยของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นต้น โดยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานแม่แบบในการปฏิบัติของการแสดงธรรม ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา มุ่งให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ สักการะ แสดงธรรมไม่ยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มผู้อื่นให้เกิดความกระทบกระเทือน ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนมุ่งประโยชน์ต่อมหาชน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เพราะโลกยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอินเทอร์เน็ตจะเป็นปัจจัย

* ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และ วีรนุช พรหมจักร. (2566). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3(6), 121-138.

Punnapong Wongnasri and Weeranuch Promjuk. (2023). Propagation of Buddhism in the Context of Changes In Modern Information Technology. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 3(6), 121-138.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

สำคัญของ การศึกษาในอนาคต มนุษย์ในโลกปัจจุบันจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องการพึ่งพาเทคโนโลยี ในการดำเนิน ชีวิต ในการทำงานและสนองความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข แม้คำสอน ทางศาสนาบางอย่าง ก็พยายามตีความและอธิบายด้วยเทคโนโลยี มีนักคิดบางท่านพยายาม อธิบายหลักคำสอนใน พระพุทธศาสนา เพื่อให้เชื่อมโยงกับโลกแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการตีความให้เข้ายุคสมัยซึ่งยุคปัจจุบันเราปฏิเสธกันไม่ได้ว่าเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับ มนุษย์ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้สังคมต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยี ทำให้โลกต้องมีสถานะที่แปร เปลี่ยนไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเผยแผ่คำสอน เพื่อให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎกและเพื่อเป็นการสืบต่อ ดำรงพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมไทยสืบไป

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, บริบทความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี, สารสนเทศ สมัยใหม่

Abstract

The Buddha's propagation took many forms, such as sermons, Dhamma discussions, seminars, and instruction. Including behaving yourself in a way that is respectable. and answering questions and doubts of gods and humans, etc., where the Lord Buddha gave a model for the practice of preaching the Dhamma. Explain clearly for each issue. Preaching Dhamma with a compassionate mind Aimed at providing benefits to listeners Do not preach Dhamma for the sake of making a profit or pay homage. Do not preach Dhamma without arrogating yourself and not being sarcastic and intimidating others to cause repercussions. This is because Buddhism is a religion that teaches to benefit the public. This article aims to demonstrate the propagation of Buddhism in the context of changes in modern information technology.

Because of the present world Information technology and the Internet will be an important factor. future education Humans in today's world therefore inevitably want to rely on technology to live their lives, to work and to satisfy their needs in order to gain happiness. Even some religious teachings Try to interpret and explain with technology. There are some thinkers who have tried to explain the teachings of Buddhism in order to connect them with the world of science and technology. There is an interpretation for the era. In the present era, we cannot deny that technology is involved with humans. inevitably causing society to be related to technology causing the world to have a changing state For the propagation of Buddhism, it is necessary to use information and communication technology as a tool for developing and spreading the teachings. To be the center of world Buddhism But the use of such information technology It must be done with morality and ethics, including not distorting the teachings of Buddhism according to the Tripitaka and in order to continue to maintain Buddhism to co-exist with Thai society forever.

Keywords: Propagation of Buddhism, Context of changes in modern, Information technology

บทนำ

การเผยแผ่พุทธธรรมในสมัยพุทธกาลนั้นจะพบว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีวิธีดำเนินการในการประสานมนุษย์สัมพันธ์ (Dissemination) โดยทรงตระหนักในเหตุ 3 ประการ อยู่เสมอและในทุก ๆ กรณีที่พระพุทธองค์ทรงดำเนินการเป็นปฐม คือ (1) ทรงค้นหาพื้นเพเดิมของเขา (Finding of Origin) (2) ทรงวิจัยถึงความต้องการของเขา (Diagnose of Need) และ (3) ทรงหยั่งรู้วิธีเข้าถึงจิตใจของเขา (Understanding of People) จึงกล่าวได้ว่าการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าทำกันหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรมเทศนา การสนทนาธรรม การเสวนา การแนะนำสั่งสอน การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใสและการตอบปัญหาข้อข้องใจ

สงสัยของเทวดาและมนุษย์ เป็นต้น โดยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานแม่แบบหลักในการปฏิบัติ (Principle) การแสดงธรรมให้มีเหตุผลต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา มุ่งให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ สักการะ แสดงธรรมไม่ยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มผู้อื่นให้เกิดความกระทบกระเทือน ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนมุ่งประโยชน์ต่อมหาชน สอนด้วยเหตุผลเป็นศาสนาที่มีในโลกที่องค์ผู้ประดิษฐ์ฐานและผู้เผยแผ่ ไม่ได้สอนให้เชื่ออย่างมกมาย พระพุทธเจ้าได้ตรัสอยู่เสมอว่าให้คิดตรองเสียให้ถี่ก่อนแล้วจึงเชื่อให้เชื่อภายหลังที่เข้าใจเหตุผลดี ไม่ใช่ให้เชื่อเสียก่อนแล้วจึงเข้าใจภายหลังหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนานั้นอยู่ที่เหตุผลและผลทุกประการย่อมมาจากเหตุถ้าไม่มีเหตุก็ไม่มีผล ด้วยเหตุดังนี้บทบาทการเผยแผ่มีเหตุผลที่ดีจึงประกาศให้ทราบ มีลักษณะอะลุ่มอล่วย (Compromise) แสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตน อีกทั้งการเผยแผ่พุทธธรรม นับว่าเป็นหัวใจของการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้วัฒนาสถาพร (ปิ่น มุกขนันต์, 2514) งานเผยแผ่ที่พระสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมี ดังนี้

1) งานพระธรรมทูต เป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรม สามารถนำธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างวิธีและถูกต้องรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อมประเทศชาติแนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต (Missionary) ได้แก่ การเทศนาบรรยายธรรม การบรรยาย การสนทนาธรรมมีกถา การนำฝึกปฏิบัติ การนำเป็นพุทธมามกะ การเยี่ยมเยียนพุทธศาสนิกชน การนำพัฒนาท้องถิ่น การสาธิตและการเป็นผู้นำในกิจกรรมทางศาสนา

2) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้พระภิกษุในชนบทได้มีบทบาทเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น ๆ

3) งานอบรมจริยธรรมนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อมุ่งให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและน้อมนำหลักพุทธธรรมไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

4) การเผยแพร่ทางวิทยุและโทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแพร่ธรรม และงานการอบรมเผยแผ่ในต่างประเทศ

จึงกล่าวได้ว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาคือการทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแผ่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย การน้อมนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกโดยให้เกิดประโยชน์สุขตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้พระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะทุกชั้นมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องจัดทำอันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ศาสนกิจการเป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และ (2) ศาสนกิจการเป็นธุระในการอบรมและสั่งสอนธรรมแก่คฤหัสถ์ (กรมการศาสนา, 2540)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาดำรงผ่านกาลเวลามาเนิ่นนานนับเป็นเวลาพันปีจนกลายเป็นศาสนาหลักศาสนาหนึ่งของโลกได้ นอกจากจะอาศัยพระธรรมอันลึกซึ้งคัมภีร์ภาพแล้ว ยังเป็นเพราะการจัดการคำสอนในพระพุทธศาสนาอันเยี่ยมยอดและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยความเพียรของพุทธสาวกทั้งหลายตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันอีกด้วย พระพุทธศาสนาถือกำเนิดขึ้นในดินแดนชมพูทวีปในราว 2,500 กว่าปีที่แล้ว โดยพระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาหลักที่สำคัญของชมพูทวีปในช่วงเวลานั้น ภายหลังพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน ภิกษุบางพวกถือพระวินัยผิดแผกไปจากคำสอนของพระพุทธองค์ พระมหากัสสปะ จึงเป็นประธานในการชำระพระธรรมและวินัยให้บริสุทธิ์ ตรงและเป็นระบบระเบียบ หรือเรียกว่าการทำสังคายนาพระธรรมวินัยซึ่งนับเป็นครั้งแรก ต่อมาภายหลัง จึงมีการบันทึกพระธรรมวินัยเป็นลายลักษณ์อักษร และได้มีการเผยแผ่พระธรรมวินัยนี้ให้ขยายไปสู่อาณาจักรน้อยใหญ่รอบชมพูทวีป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกจากชมพูทวีปไปยังดินแดนต่าง ๆ นั้น ได้รับการอุปถัมภ์จาก พระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อช่วงพุทธศตวรรษที่ 3 การเดินทางเพื่อเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าแบ่งออกเป็น 9 สาย โดยพระโสณะและพระอุตตระได้จาริกมายังดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งเชื่อกันว่าเป็นดินแดนอันประกอบไปด้วย ประเทศไทย ลาว เขมร พม่า มาเลเซีย และศรีลังกาในปัจจุบัน ในส่วนของประเทศไทยมีความเห็นว่า “เมืองนครปฐม” น่าจะเป็นดินแดนศูนย์กลางของสุวรรณ

ภูมิ เนื่องด้วยมีการค้นพบโบราณวัตถุ ซึ่งบ่งชี้ถึงช่วงสมัยแรกเริ่มของพระพุทธศาสนา เช่น รูปปั้นกวางหมอบและธรรมจักร (ล้อเกวียน) และองค์พระปฐมเจดีย์ ส่วนทางประเทศพม่าก็ได้เสนอว่าจุดศูนย์กลางของอาณาจักรสุวรรณภูมิที่ซึ่งพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองนั้นน่าจะอยู่ที่เมือง “สะเทิม” ทางภาคใต้ของประเทศพม่าในปัจจุบันมากกว่าในปัจจุบัน ประเทศไทยมีผู้นับถือศาสนาพุทธเป็นประชากรกลุ่มหลักของประเทศ จึงนับว่าประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ศาสนาพุทธถือว่าเป็นหนึ่งในสถาบันหลักของชาติเคียงคู่กับสถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ (ถาปกรณ กำนิตศิริ, 2565)

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ, 2540) กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้มีสาระดังนี้ คือกิจการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดและคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีทั้งแบบประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ปัจจุบันและแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้น มีการดำเนินการดังนี้

1) การเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และตามประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรม สั่งสอนประชาชนตามความประสงค์และโอกาสต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชน

2) การเผยแผ่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรมในที่ประชุม ที่วัด หรือที่อื่น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ หรือโดยทาง วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกลงแผ่นเสียงหรือแถบบันทึกเสียงนำไปเผยแผ่ในที่อื่น ในโอกาส ต่าง ๆ รวมตลอดถึงการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพรในหนังสือพิมพ์

3) การเผยแผ่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแผ่หรือเป็นสถานศึกษาเป็นการประจำหรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษภายในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูตในแดนไกล งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หน่วยสงเคราะห์ พุทธมามกะ ผู้เยาว์และโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ฯลฯ

4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านคลุหุสัถ มีการจัดตั้งเป็นสมาคมเพื่อเผยแผ่ พระพุทธศาสนา เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ยุวพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่าง ๆ การบรรยายธรรมในที่ ประชุมและทางสื่อมวลชนต่าง ๆ การตั้งชมรมพุทธศาสนในมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่าง ๆ ตลอดจนการรักษาพระพุทธศาสนาในสถานรักษาและในที่สาธารณะต่าง ๆ

5) การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ วัดบางวัดได้จัดให้มี ปาฐกถาธรรมเป็นประจำทุกสัปดาห์หรือจัดกิจกรรมหลายประการ เช่น การหล่อเทียน

เข้าพรรษา อาจมีการประกวดกัน วันสงกรานต์จัดให้มีพิธีการสงฆ์น้ำพระ การแห่พระธาตุ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด และการก่อเจดีย์ทราย เป็นต้น

การเผยแผ่คือการทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้แพร่หลาย ออกไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรงในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ มีหลักการใหญ่ ๆ ดังนี้

(1) หลักประโยชน์ 3 การประกาศพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้ง ถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริกเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธิ์”

(2) หลักไตรสิกขา หลักการที่สำคัญอีกประการ คือ ไตรสิกขา คือสิ่งที่เรียกว่าความงามในเบื้องต้น ได้แก่ ศีลงามในท่ามกลาง ได้แก่ สมาธิงามในที่สุด ได้แก่ ปัญญาปรากฏในพระดำรัสที่ส่งสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนารุ่นแรกซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟังได้นั้น หลักนี้ถือเป็นหลักใหญ่ที่ครอบคลุมการปฏิบัติให้บรรลุประโยชน์ที่ตนพึงปรารถนา ดังปรากฏในเมตตาสสูตร ขุททกนิกาย ว่า “ผู้ฉลาดในประโยชน์มุ่งหวังบรรลุสันตบพ ควรบำเพ็ญกรณียกิจ ควรเป็นผู้อาจหาญ ชี้อตรง เคร่งครัดว่าง่าย อ่อนโยนและไม่เย่อหยิ่งควรเป็นผู้สันโดษ เลี้ยงง่าย มีกิจน้อย มีความประพฤติเบา มีอินทรีย์สงบ มีปัญญารักษาตน ไม่คะนอง ไม่ติดในตระกูลทั้งหลายอนึ่ง ไม่ควรประพฤติดความเสียหายใด ๆ ที่จะเป็นสาเหตุให้วิญญูชนเหล่าอื่นตำหนิเอาได้”

(3) ศักยภาพของมนุษย์ พระพุทธเจ้าถือหลักว่ามนุษย์เป็นผู้ฝึกได้ มนุษย์สามารถที่จะรู้ตามได้ ถ้าเขาได้ฝึกฝนตนตามหลักการที่แสดง การมองเช่นนี้ เป็นการมองที่ศักยภาพทางปัญญา ของมนุษย์มากกว่ามองในแง่ความแตกต่างในด้านทางร่างกาย ซึ่งถือเป็นหลักใหญ่หลักหนึ่งที่น่าไปสู่การรับสมาชิก การพยายามที่จะทำให้เห็นอุดมการณ์ที่เป็นเหมือนการมองมนุษย์ทุกคนที่จิตใจ มากกว่ามองรูปลักษณ์ที่แสดงออกมามีภายนอกอันจะนำไปสู่การรับ

ฟังคำสอนและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้โดยใช้วิธีวิเคราะห์ผู้ฟัง

3. หลักการวิเคราะห์ผู้รับสารตามแนวพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงแยกวิเคราะห์ผู้รับสารตามระดับปัญญา ซึ่งแตกต่างไปจากหลักการสื่อสาร ของนักวิชาการตะวันตกที่วิเคราะห์ผู้รับสารตามหลักพื้นฐานง่าย ๆ เช่น ลักษณะทางกายภาพ จิตใจ เช่น หลักทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ให้ข้อคิดว่าบุคคลมีความแตกต่างกันในด้าน บุคลิกภาพ สภาพจิตวิทยา ทักษะคิด ค่านิยม ความเชื่อ แตกต่างกันไป เนื่องจากมีการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน แต่สำหรับพระพุทธองค์ทรงแบ่งบุคคลที่จะสั่งสอนตามระดับปัญญาซึ่งลึกซึ้งกว่านักวิชาการตะวันตก พระองค์จะทรงแสดงธรรม (หรือสื่อสาร) ตามความเหมาะสมของบุคคล

1. ความแตกต่างของบุคคล 4 ประเภท ทรงมองเห็นว่าบุคคลมีความสามารถทางปัญญา แตกต่างกันไปเป็น 4 ระดับ คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2566)

(1) อุคฆัตถัญญ ได้แก่ ผู้มีภูมิปัญญาที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจพระธรรมคำสอนได้ทันทีเมื่อได้ฟัง เปรียบเสมือนดอกบัวเจริญเต็มที่ ผลิผลิเหนือระดับน้ำ เติบโตขึ้นและบานได้ทันทีเมื่อได้รับแสงจากดวงอาทิตย์

(2) วิปจิตัญญ ได้แก่ ผู้สามารถเรียนรู้ได้เมื่อมีการอธิบายขยายความเพิ่มเติม เปรียบเสมือน ดอกบัวที่ชูก้านมาถึงระดับพื้นน้ำรอที่จะโผล่พ้นน้ำในวันรุ่งขึ้นและเตรียมบานเมื่อได้รับแสงตะวัน

(3) เนยยะ คือ ผู้ที่อาจเรียนรู้ธรรมด้วยอาศัยความเพียรอย่างยิ่งยวดทั้งด้วยการฟัง การคิด การถาม การท่องบ่น เปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ต้องการเวลาในการโผล่ขึ้นสู่พื้นผิวน้ำ เพื่อเบ่งบานในโอกาสต่อไป

(4) ปทปรมะ ได้แก่ ผู้ซึ่งไม่อาจเรียนรู้และเข้าใจในพระธรรมวิเศษ แม้จะฟังคิดและท่องบ่น อย่างไรก็ตาม เปรียบเสมือนบัวที่จมติดอยู่ใต้น้ำ

2. ความแตกต่างของบุคคลโดยจิตนิสัย บุคคลย่อมมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันเนื่องจาก สาเหตุภายใน คือ จิตนิสัย 6 ประการ ได้แก่ บางคนชอบสวยงาม (ราคะจริต) บางคนชอบใช้อารมณ์ หุนหัน พลันแล่น มักโกรธ (โทสะจริต) บางคนก็ปกติลุ่มหลงเร็ว (โมหะจริต) บางคนก็มีความเชื่อความศรัทธาโดยขาดปัญญา (ศรัทธาจริต) บางคนก็มีปกติใช้วิจารณ์ญาณ ก่อนรับฟัง (พุทธิจริต) บางคนก็จัดอยู่ในพวกคิดมาก กังวลมาก หาข้อยุติได้ยาก (วิตกจริต)

3. วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

วิธีการที่ 1 อนุปวาโท ไม่ว่าร้ายใคร ไม่โจมตีใคร ไม่โจมตีศาสนาอื่น แต่ใช้ปัญญายกกว่า พระพุทธศาสนาดูอย่างไร

วิธีการที่ 2 อนุปมาโต ไม่ทำร้ายใคร ไม่ใช้กำลังเพื่อไปบังคับให้ใครเชื่อ ไม่ทำร้าย ยึดหลักอหิงสาธรรมคือ ไม่เบียดเบียน ใช้ปัญญาในการอ้างเหตุผลจนกระทั่งผู้ฟังอยากลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

วิธีการที่ 3 ปาฏิโมกเข จ ส่วโร มีความสำรวมในศีลและมารยาทให้ดี

วิธีการที่ 4 มตตณฺตุตา จ ภตตสมิ รู้จักประมาณในการรับประทาน รวมไปถึงการใช้สอย ปัจจัยสี่ จะได้เป็นทางมาแห่งความเคารพเลื่อมใสของผู้ได้พบเห็น

วิธีการที่ 5 ปนตญจ สยนาสนํ นั่งนอนในที่สงบ นักปฏิบัติธรรมต้องรักความสงบและรักในการอยู่ในที่สงบ

วิธีการที่ 6 อธิจิตเต จ อาโยโค ประกอบความเพียรในอธิจิต ต้องหมั่นฝึกสมาธิเพราะสมาธิ คือ แก่นของการได้บรรลุมรรคผลนิพพาน (มหาปทานสูตร ทิฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ 10, ออนไลน์)

4. หลักการเกี่ยวกับเนื้อหาที่เผยแผ่

(1) สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม สอนจากสิ่งที่รู้เห็นได้ง่าย เข้าใจกันอยู่แล้วไปยังสิ่งที่รู้ เห็นได้ยากหรือยังไม่เข้าใจ เช่น สอนหลักอริยสัจ 4 ทรงนำเอาทุกข์ เป็นตัวปัญหาขึ้นแสดงก่อน เพราะเห็นได้ง่าย เข้าใจง่าย จากนั้นก็สาวไปหาเหตุของทุกข์แล้วโยงเข้าถึงการดับทุกข์ พร้อมบอกหนทางว่าจะดับทุกข์ได้อย่างไร

(2) สอนลุ่มลึกลงตามลำดับ การสอนเรื่องจริงที่เคยรู้ ไปสู่เรื่องจริงที่ผู้ฟังไม่เคยรู้มาก่อน ได้แก่ สอนแบบอนุปูปพิททา ไตรสิกขา 3 เป็นต้น โดยท่านเปรียบเหมือนการเดินทางลงสู่ทะเล

(3) สอนด้วยอุปกรณ์เสริม ยกเรื่องที่มาแสดงให้เห็นให้ผู้ฟังเห็นด้วยตา ด้วยหู เช่น สอนพระนันทะ โดยทรงนำไปขมนางฟ้า นางอัปสรที่สวยงาม เนื่องจากท่านเป็นคนรักสวยรักงาม เป็นต้น

(4) สอนตรงจุด ตรงประเด็น ไม่วกไปวนมาหรือสอนนอกนอกเรื่อง

(5) สอนแต่พอดีเท่าที่จำเป็น สิ่งที่เขาอยากรู้ ไม่ได้สอนทุกเรื่อง

(6) สอนมีเหตุมีผล ผู้ฟังตรองเห็นจริงตามได้

(7) สอนสิ่งที่มีความหมาย เป็นประโยชน์ มีสาระแก่ผู้ฟัง

5. คุณสมบัติภายนอก (ทางกายภาพ) ของผู้เผยแผ่

คุณสมบัติของผู้เผยแผ่หรือผู้สอนเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตามในคำสอนอย่างน่าอัศจรรย์โดยผู้สอนพึงมีคุณสมบัติที่ปรากฏภายนอกและคุณสมบัติภายใน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง รูปร่าง หน้าตา น้ำเสียง อากัปกิริยา คือ การแสดงออก เคลื่อนไหว เป็นมารยาททั้งดงาม สังคมยอมรับ เป็นเสน่ห์ ผูกมัดใจคนผู้ได้เห็น มีท่าทีสง่าผ่าเผย งามอาจสงบเยือกเย็น

6. คุณสมบัติภายในของผู้เผยแผ่

คุณธรรมที่ผู้เผยแผ่พึงปฏิบัติและเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหลักพุทธธรรมเพื่อจะได้สอนให้ถูกประเด็น ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยมีจุดมุ่งหมายให้ได้รับความสุขความเจริญแก่ผู้ฟัง เป็นที่ตั้งและมีจิตประกอบด้วยเมตตาธรรมเป็นหลัก ดังนี้

(1) ปณิธาน ในการแสดงธรรมต่อผู้ฟัง นักเผยแผ่พึงตั้งจิตไว้ในใจของตนก่อนแสดงว่าจักกล่าวชี้แจงไปตามลำดับเหตุการณ์ พร้อมยกเหตุผลให้สมจริงมาประกอบ แสดงด้วยเมตตาจิต หวังอนุเคราะห์ ไม่ใช่เพื่อหวังลาภสักการะและไม่แสดงธรรมกระทบใครให้เสียหายหรือตำหนิตรง ๆ ทำให้ผู้ฟังเกิดความไม่พอใจ

(2) ปฏิสัมภีทา ความเข้าใจปัญญา แดกฉานในอรรถ (เนื้อหาสาระ) เข้าใจในธรรม (อธิบาย ย่อหรือพิสดารได้) เข้าใจในหลักนิรุกติ (การซ้ำของในภาษา) และเข้าใจในหลักปฏิภาณคือ ไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

(3) พหูสูต การคงแก่เรียน การได้ฟังมาก จำได้ คล่องปาก เพ่งพินิจให้ขึ้นในใจของตนและสามารถขบคิดได้ด้วยทฤษฎีคือเห็นตามได้ด้วยเหตุผลที่เป็นจริง

(5) การรู้จักแสดงธรรมไปตามขั้นตอนการแสดงธรรมไปโดยคำนึงถึงภาวะของผู้ฟังเป็นหลัก โดยเริ่มจากสิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตา ไปจนถึงพิจารณาเห็นด้วยปัญญาภายในของตน ได้แก่ เล่าเรื่องทานกถาให้ฟังก่อน (การให้ทาน) ชี้แจงผลดีของการเป็นคนมีศีล มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม จากนั้นก็เล่าเรื่องสวรรค์คือความสุขใจให้ฟังถัดมาและโยงไปเรื่องโทษของกามที่ทำให้มนุษย์ต้องทุกข์กายทุกข์ใจอยู่นี้ ข้อสุดท้ายชี้แจงทางออกจากกามหรือทางออกจากทุกข์โดยวิธีการสลัดทิ้งกาม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สมัยใหม่

สังคมปัจจุบันคือยุคสมัยของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ทุกประเทศต่างติดต่อกันด้วยเทคโนโลยีและระบบโทรคมนาคมอันทันสมัย คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องรับเอาไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สมาร์ทโฟน (Smartphone) และดิจิทัล (Digital) ได้เข้าครอบงำชีวิตและจิตใจของผู้คนทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับชาวพุทธที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก อันส่งผลสะท้อนต่อความเลื่อมใสศรัทธาที่ชาวพุทธมีต่อพระพุทธศาสนา เป็นเหตุทำให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติธรรมลดน้อยถอยลง และมีแนวโน้มที่น่าสะพรึงกลัวว่าเทคโนโลยีอันทันสมัยเหล่านั้นจะกัดกร่อนและทำลายวิถีชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงามของชาวพุทธจนสูญสิ้นไปในที่สุด เพราะเหตุที่ชาวพุทธไม่ได้ยึดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (Buddha) หรือการยึดถือพระเจ้า (God) องค์หนึ่งองค์ใดเป็นสรณะเหมือนอย่างศาสนาอื่น ชาวพุทธยึดหลักธรรมและการปฏิบัติทาน ศีล และภาวนาเป็นสำคัญ การที่ศาสนาอื่นมีพระเจ้าเป็นที่ยึดทางจิตใจ พวกเขาจึงไม่รู้สึกรู้สีกทุกซักร้อนใจต่ออิทธิพลและการครอบงำของเทคโนโลยี ไม่รู้สึกกังวลใจต่อการที่ผู้คนของเขาหลงใหลคลั่งไคล้ (Fanaticism) ในเทคโนโลยีเพราะพวกเขาเชื่อมั่นว่าพระเจ้าของพวกเขามีความยิ่งใหญ่และมีมหิทธิานุภาพ (Majesty) มากกว่าเทคโนโลยีทั้งหลายทั้งปวง ดังนั้น ไม่ว่าเทคโนโลยีจะพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างไร ผู้คนของเขายังคงเลื่อมใสศรัทธาต่อพระเจ้าของเขาเหมือนเดิมและเชื่อว่าพระเจ้าจะมารับดวงวิญญาณของเขาเมื่อความตายมาถึง แต่ศาสนาพุทธของเราเน้นการปฏิบัติธรรม ไม่ได้ยึดพระเจ้า แต่การปฏิบัติธรรมและการนั่งวิปัสสนากรรมฐานของชาวพุทธไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายเหมือนอย่างการยึดพระเจ้า (Clinging to God) เพราะต้องอาศัยความเพียรพยายาม (Perseverance) มีความมุมานะและอดทนอย่างมากเพื่อฟันฝ่าความยากลำบากในการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธ จนเป็นที่น่าหวั่นเกรงว่าชาวพุทธจะแพ้ยัยจากการครอบงำของโลกดิจิทัล เทคโนโลยีอันทันสมัยเหล่านั้นจะดูดกลืนวิถีชีวิตและจิตวิญญาณของชาวพุทธให้เสื่อมถอยไปจากศีล สมาธิ ปัญญาและจมหายไปในความมืดมนอนธการ (Darkness) ชาวพุทธที่ปฏิบัติธรรมและเข้าถึงธรรมะในระดับหนึ่งแล้ว ย่อมตระหนักดีว่าการสวดมนต์ไหว้พระจะทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดปีติสุขและความอิ่มเอิบทางใจ ปีติสุขจากการปฏิบัติธรรมดังว่านี้จะช่วยคุ้มครองและขัดเกลาจิตวิญญาณและนำพาตัวเขาให้รอดพ้นไปจากอิทธิพลและการครอบงำของเทคโนโลยีที่หลั่งไหลเข้า

มาในยุคปัจจุบัน ผู้ปฏิบัติธรรมและผู้สวดมนต์ให้ว่าพระอยู่เสมอจะตระหนักดีว่าปีติสุขจากการสวดมนต์ย่อมดีเลิศประเสริฐกว่าความสุขจากการเล่นเกมหรือแชตไลน์ (Chat Line) ผู้สวดมนต์ให้ว่าพระจึงไม่ถูกครอบงำและไม่ลุ่มหลงไปในโลกดิจิทัลเหล่านั้น เหมือนดั่งองค์พระศาสดาและสงฆ์สาวกทั้งหลายที่ได้ละทิ้งความสุขทางโลกีย์ที่ได้จากบริษัท บริวารและภักตพริยทั้งหลายเพื่อเข้าสู่เพศบรรพชิตและเพื่อปฏิบัติธรรม หลังจากนั้นพระองค์ไม่เคยหวนกลับไปใส่ใจหรือยินดีกับโลกียวิสัย (Mundane) ในสิ่งเหล่านั้นอีกเลย นี่เป็นเพราะความสุขสงบทางธรรมย่อมอยู่เหนือความสุขอื่นใดทั้งปวง จึงเป็นที่แน่ใจว่าปีติสุขจากการสวดมนต์ให้ว่าพระเป็นความสุขที่อยู่เหนือกว่าความสุขที่มาจากเทคโนโลยี (ประสิทธิ์ พงกษาจารย์สิริ, 2560, ออนไลน์)

พระพุทธศาสนา (Buddhism) ได้ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกมายาวนานถึง 2500 กว่าปี จนถึงยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวได้เชื่อมโยงให้โลกมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน (Globalization) มวลมนุษยชาติสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว สำหรับในมิติของพระพุทธศาสนานั้น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพระพุทธศาสนา ตัวอย่างของผลกระทบด้านบวก เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางทั่วโลก ผู้คนสามารถเข้าถึงพระธรรม คำสอนผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้โดยสะดวกทุกที่และทุกเวลา ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบด้านลบ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม และการดูหมิ่นพระพุทธศาสนาโดยกลุ่มคนต่างศาสนา รวมทั้งเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จับต้องได้ แก้ปัญหาในชีวิตให้พวกเขาได้และมีความล่อตาล่อใจมากกว่าจนช่องว่าง (Gap) ระหว่าง “คน” กับ “ศาสนา” ยิ่งอยู่ห่างกันมากขึ้น เนื่องจากเป็นยุคสมัยแห่งการไร้พรหมแดนแห่งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสารสนเทศ มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับมนุษย์เป็นอย่างมาก ดังนั้น เมื่อนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ย่อมเกิดผลกระทบจากเทคโนโลยีดังกล่าวทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านอำนวยความสะดวกให้กับชีวิตของมนุษย์นั้นมีมากมาย ทั้งในเรื่องการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและเรื่องอื่น ๆ แต่ประเด็นสำคัญคือเรื่องจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีเพราะในโลกของการสื่อสารที่ไร้พรหมแดนอาจทำให้ข้อมูลสารสนเทศที่แต่ละท่านได้รับอาจมีเนื้อหาแบบเหมาะสมและไม่เหมาะสม ทั้งนี้จะพบว่าการส่งผ่านข้อมูลระหว่างกันนั้น จะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล และข้อมูลดังกล่าวอาจทำให้บุคคลที่สามเกิดความเสียหายได้ แม้กระทั่งเนื้อหาสารสนเทศที่ปรากฏอยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น อันเป็นเรื่องยากเกินจะควบคุมที่มีให้เนื้อหาอันไม่เหมาะสม เพราะ

ปัจจุบันกลไกของรัฐ มีความพยายามเข้าไปจัดการปัญหาดังกล่าว แต่ก็มีข้อจำกัดในหลาย ๆ ประการที่ไม่อาจสามารถเข้าไปจัดการได้ทั้งหมด ทางออกของการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดูเหมือนหนึ่งว่าจะต้องหันกลับมาให้ความสำคัญกับประเด็นทางจริยธรรมทางด้านศาสนาในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสร้างสรรค์มากกว่าที่จะทำลาย เพราะฉะนั้นจึงต้องปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องทางจริยธรรมด้านศาสนา จึงเป็นสิ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องดังกล่าวได้ในระยะยาว และผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อพุทธศาสนา และกระแสจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น มีผลกระทบ (Effect) ทั้งต่อพุทธศาสนาและสังคมโลกโดยรวมอันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไม่ระมัดระวังย่อมเกิดผลดังต่อไปนี้ (สุภาพรณกลินนา, 2557, ออนไลน์)

1) ย่อมเกิดผลกระทบด้านศีลธรรม ยุคสมัยการติดต่อสื่อสารแบบรวดเร็วของระบบเครือข่ายมีผลก่อให้เกิดโลกที่ไร้พรหมแดน หากเมื่อพิจารณาศีลธรรมของแต่ละประเทศพบว่ามีความแตกต่างกัน ประเทศต่าง ๆ บุคคลผู้อยู่ร่วมกันได้ด้วยจารีตประเพณี (Tradition) โดยมีศีลธรรมความดีงามของแต่ละประเทศนั้น ๆ มีการแพร่ภาพหรือข้อมูลข่าวสารที่ไม่ดีไปยังประเทศต่าง ๆ ย่อมมีผลกระทบต่อความรู้สึกของบุคคลในประเทศนั้น ๆ ที่นับถือศาสนาอันแตกต่างกันออกไป

2) ย่อมเกิดผลกระทบการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เพราะการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลหรือรูปภาพต่อสาธารณะชนอาจเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นจริง หรือยังไม่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องออกสู่สาธารณะชนได้ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลโดยไม่สามารถป้องกันตนเองได้ ซึ่งการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเช่นนี้ จึงได้มีกฎหมายออกมาให้ความคุ้มครองและควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

3) ย่อมเกิดผลกระทบการมีส่วนร่วมของบุคคลในสังคมลดน้อยลง ในปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็วจากการสื่อสาร และจากการทำงานในระบบต่าง ๆ ที่สำคัญยังมีอีกด้านหนึ่งกับการมีส่วนร่วมของกิจกรรมทางด้านสังคม ย่อมมีการพบปะสังสรรค์กันน้อยโอกาสอาจน้อยลงไปเรื่อย ๆ เพราะบุคคลเหล่านั้นย่อมอยู่แต่ในอินเทอร์เน็ตในโทรศัพท์มือถือ Internet in Telephone ใน Facebook และใน Line เป็นต้น

4) ย่อมเกิดผลกระทบก่ออาชญากรรมบนระบบเครือข่าย (Cyber Threat) จะเห็นได้ว่าความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม

รูปแบบใหม่ เช่น อาชญากรรมทางด้านการขโมยข้อมูลสารสนเทศ การขโมยความลับ การหลอกลวง รวมถึงการบ่อนทำลายข้อมูลจากการใช้โปรแกรมไวรัสหลากหลายรูปแบบ เป็นต้น

5) ย่อมเกิดผลต่อการรับวัฒนธรรม โดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของบุคคลในสังคมโลก ย่อมทำให้การแสดงออกทางพฤติกรรม ด้านการแต่งกาย ด้านการบริโภคด้วยการมอมเมาเยาวชนในรูปแบบของการเล่นเกมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งส่งผลกระทบการพัฒนาอารมณืด้านจิตใจของเยาวชน ทำให้เกิดการกลืนวัฒนธรรมวิถีเดิมของแต่ละประเทศ ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป พระพุทธศาสนาได้ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกมายาวนานถึง 2500 กว่าปี จนถึงยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบไร้พรมแดนแห่งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสารสนเทศมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับมนุษย์เป็นอย่างมาก เมื่อนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ย่อมเกิดผลกระทบจากเทคโนโลยีดังกล่าวทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ประเด็นในแง่ลบมีผลกระทบพุทธศาสนาด้านลบ คือ (1) ย่อมเกิดผลกระทบด้านศีลธรรม (2) ย่อมเกิดผลกระทบการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (3) ย่อมเกิดผลกระทบการมีส่วนร่วมของบุคคลในสังคมลดน้อยลง (4) ย่อมเกิดผลกระทบก่ออาชญากรรมบนระบบเครือข่าย และ (5) ย่อมเกิดผลต่อการรับวัฒนธรรม โดยการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของบุคคลในสังคมโลก ส่วนคุณค่าทางพุทธศาสนาควรนำมาปรับใช้ คือ (1) ความพอดีและความสันโดษ คือใช้เทคโนโลยีหรือเสพวัตถุแต่พอดี ทั้งในแง่เวลาและปริมาณ (2) มีสติ สติช่วยให้เราไม่หลงเพลินกับการเสพเทคโนโลยี รู้จักหยุดเมื่อถึงเวลา ถ้าไม่มีสติ ก็จะหลงจนเพลิน จนเสียงานเสียการ (3) ต้องรู้คุณค่าและโทษของทุกสิ่งมีทั้งคุณและโทษ ใช้ให้มันเป็นคุณมากกว่าโทษ 4) แยกแยะระหว่างคุณค่าแท้กับคุณค่าเทียม ใช้หรือบริโภคสิ่งต่าง ๆ โดยมุ่งคุณค่าแท้มากกว่าคุณค่าเทียม ย่อมแสดงให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไม่ถูกต้องแล้วย่อมเกิดผลด้านลบไม่ว่าจะเป็นโดยส่วนตัวบุคคล (Personal) หรือโดยส่วนรวม (Public) ในวงกว้าง โดยตรงกันข้ามหากบุคคลใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างถูกต้องหรือผิดพลาดน้อยที่สุดย่อมเกิดประโยชน์อย่างมหาศาล

เทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูล (Data) คือ ข้อเท็จจริงที่อยู่ในรูปของตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายเฉพาะตัว ไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ใด ๆ และไม่สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้โดยตรง สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผลแล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อประกอบการตัดสินใจได้ เทคโนโลยี (Technology) คือการประยุกต์เอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาทำให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์เป็นเครื่องมือที่ช่วยประมวลผลข้อมูลสารสนเทศนั่นเอง โดยเทคโนโลยีสารสนเทศ

(Information Technology: IT) หมายถึง เทคโนโลยีสำหรับการ ประมวลผลสารสนเทศซึ่งครอบคลุมถึงการรับ-ส่ง การแปลง การจัดเก็บ การประมวลผลและการสืบค้น ดังนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นการพัฒนาการด้านการจัดการข้อมูลตั้งแต่การรับข้อมูลเพื่อนำมาจัดเก็บข้อมูล อย่างเป็นระบบ ลดความซับซ้อนในการจัดเก็บข้อมูล มีความสะดวกรวดเร็วในการค้นข้อมูลมาใช้งาน กำหนดสิทธิผู้เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลในระบบและจะปรับเปลี่ยนการให้บริการข้อมูลไปตามกระแสการพัฒนาของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

เทคโนโลยีสารสนเทศกับการเผยแผ่พุทธศาสนา

ในปัจจุบันการสื่อสารมีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไป ทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อทางสารสนเทศ โดยเฉพาะทาง เอกสาร หนังสือต่าง ๆ ยังจำเป็นต้องใช้เป็นหลัก เพราะให้ประโยชน์แบบ ประโยชน์สูง ประหยัดสุดทั้งยังเป็นหลักฐานเก็บรักษาไว้ในระยะเวลาอันเหมาะสมแก่ผู้ศึกษา (ผู้รับข้อมูล สารสนเทศ) และสะดวกในการผลิต การเผยแผ่ได้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก และในวงกว้าง แต่ประชาชนบางคนยังมองพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่น่าสงสัยว่าอาจจะไม่ใช้ในการจัดทำเนื้อหาทางศาสนาอย่างเดียว พระสงฆ์บางกลุ่มหากไม่มีกฎระเบียบในการใช้อินเทอร์เน็ต อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีองค์กรสนับสนุนควบคุมดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) เพราะมีแนวโน้มว่าวัดต่าง ๆ จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพราะจำนวนเว็บไซต์ของวัดเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนโดยในปีพ.ศ. 2549 มี 709 เว็บไซต์ แต่ปี พ.ศ. 2552 พบว่ามีถึง 1,026 เว็บไซต์

โลกยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอินเทอร์เน็ตจะเป็นปัจจัยสำคัญของการศึกษาในอนาคต มนุษย์ในโลกปัจจุบันจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องการพึ่งพาเทคโนโลยีในการดำเนิน ชีวิต ในการทำงานและสนองความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข แม้คำสอนทางศาสนาบางอย่างก็พยายามตีความ (Interpretation) และอธิบายด้วยเทคโนโลยี มีนักคิดบางท่านพยายามอธิบายหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อให้เชื่อมโยงกับโลกแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการตีความให้เข้ากับสมัยของ อนุช อาภาภิรม เรื่องเทคโนโลยีกับสวรรค์ ความว่า “ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีปัจจุบันสามารถสร้างสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สำหรับผู้คนในโลกได้แล้ว เช่น อานุภาพของ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้แก่ อารูธสายฟ้าซึ่งเป็นอาวุธประจำตัว มีอานุภาพทำลายล้างสูงและมีรัศมีทำการไกล อาจเทียบได้กับปืนไฟ

เครื่องบินรบ ขีปนาวุธและอาวุธนิวเคลียร์ สวรรค์อันสวยงามทั้งหลายดูได้จากสตรีที่แต่งกายด้วยพัสดราภรณ์อันหรูหราซึ่งพบได้ในงานสังสรรค์และสามารถเห็นตัวอย่างได้จากแฟชั่นโชว์ (Fashion) เป็นต้น

สังคมเทคโนโลยี ในยุคปัจจุบันเราปฏิเสธกันไม่ได้ว่าเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้สังคมต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยี ทำให้โลกต้องมีสถานะที่แปรเปลี่ยนไป สังคมโลกเปลี่ยนจากสังคมเกษตรอุตสาหกรรมมาเป็นสังคมแห่งข้อมูลสารสนเทศ ทำให้คนทั่วโลก ติดต่อกันได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ยุคสมัยนี้เราพูดได้ในแง่หนึ่งว่าเป็นยุคของเทคโนโลยี ความจริงนั้นยุคนี้มีชื่อเรียกกันหลายอย่าง จะเรียกอย่างไรก็แล้วแต่ จะเน้นให้อะไรเป็นสิ่งที่แสดงถึง ความเจริญที่สำคัญของยุค แต่ไม่ว่าจะเรียกเป็นยุคอุตสาหกรรมก็ดีเป็นยุคอวกาศก็ดีหรือจะเป็นยุคที่กำลังมีศัพท์ขึ้นมาใหม่ว่ายุคสารสนเทศคือยุคข่าวสารข้อมูล ขณะที่ข้อมูลข่าวสารทางจิตนิยมแทบจะไม่มีสภาพทั่วไปในและในสถานการณ์โลกปัจจุบันนี้ข่าวสารข้อมูล (Information) มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้ข้อมูลและข่าวสารแพร่กระจายไปในเวลาอันรวดเร็ว ครอบคลุมไปทั่วโลก ทำให้โลกแคบลงเหมือนเป็นชุมชนเดียวกันเป็นหมู่บ้าน (Global Village) การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาตนเองทำให้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่ต้องการได้มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ที่ เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลา สถานที่และเข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้น ควรตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอินเทอร์เน็ตถูกใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก มีเว็บไซต์ต่าง ๆ มากมาย และทางการเผยแพร่ธรรมะผ่านทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งชาวต่างชาติที่สนใจศึกษาศาสนาพุทธก็มีมากยิ่งขึ้นตามมาด้วยและมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นชุมชนเมืองแห่งใหม่ของโลก เป็นชุมชนของคนทั่วทุกมุมโลก เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ไม่จำกัดพรหมแดน ไม่จำกัดสถานที่และไม่จำกัดเวลา การกระจายข้อมูลข่าวสารในระบบอินเทอร์เน็ตมีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับช่องทางอื่น ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนั้นสื่ออินเทอร์เน็ตยังสามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอและสามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้ชมได้ด้วย เหตุนี้เององค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกจึงหันมาใช้บริการอินเทอร์เน็ตจำนวนมากจากข้อมูลของ Internet World Stats Usage and Population Statistics ได้รายงานไว้ว่า จากประชากรทั่วโลก จำนวน 6,710,029,070 คน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากถึง 20,783,419 คน มีจำนวนผู้ใช้เพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ. 2543-2551 จำนวน 342.2% และนับวัน

ยังมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือนี้ให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่พุทธศาสนา เพราะหากจะใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเดิมอาจเข้าไม่ถึงสังคมยุคใหม่หรือคนรุ่นใหม่ก็เป็นได้ เพราะสังคมสมัยปัจจุบันประชาชนไม่ค่อยมีเวลาไปปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์หรือศึกษาพระธรรมคำสอนที่วัดเหมือนสมัยอดีตที่ผ่านมา การเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและกว้างขวางมากที่สุด ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ผู้ใช้อยู่ที่ไหนเวลาใดก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาพระธรรมคำสอนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นที่ทำงาน ที่บ้าน หรืออยู่ในต่างประเทศก็ตาม

สรุป

ปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีหลายรูปแบบหลากหลายวิธี เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยก็ต้อง อาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วย การเผยแผ่หลักพุทธธรรมไม่เฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่ต้องครอบคลุมกับผู้ฟังทุกกลุ่ม เข้าใจง่าย ฟังสนุก และนำไปปฏิบัติได้จริง ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และจากสถานการณ์ในปัจจุบันตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้คนเข้าวัดปฏิบัติธรรมน้อยลง และโดยเฉพาะช่วงที่โรคระบาด โควิด - 19 ยิ่งทำให้ประชาชนไม่ได้มีกิจกรรมในการเข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีความจำเป็นจะต้องมีกลยุทธ์การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เพื่อลดปัญหาสภาพจิตใจที่หดหู่ที่เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมที่เลวร้าย และเป็นการดึงเยาวชนให้หันมาสนใจธรรมะในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งเป็นการลดปัญหาพฤติกรรมการแสดงออกของพระสงฆ์ที่แสดงออกทางสื่อออนไลน์ในทางที่ไม่เหมาะสมและไม่สำรวม เป็นการหาทางออกร่วมกันระหว่างวิธีการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าแบบสมัยใหม่เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางไปทั่วโลก ภายใต้บริบทและแนวโน้มของประชากรโลกที่จะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผ่านเครื่องมือต่าง ๆ ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์เคลื่อนที่ ดังนั้น ประเทศไทยควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการ พัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอน

ของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก เพื่อเป็นการสืบต่อดำรงพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมไทยสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2540). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา.

กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

ถาปนกรณ กำนัดคีรี (2565). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. เรียกใช้เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2565.

จาก <https://www.truelookpanya.com/learning/detail/34837>.

ประสิทธิ์ พุกษาจารย์ศิริ. (2560). พระพุทธศาสนากับโลกดิจิทัล. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม

2565 จาก: https://www.matichon.co.th/columnists/news_426555

ปิ่น มุกกันต์. (2514). แนวสอนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.

มหาปทานสูตร ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ 10. เรียกใช้เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม

2565 จาก http://www.84000.org/tipitaka/read/m_siri.php?B=10&siri=1

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. (ช่วง วรบุญโณ). (2540). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

สุภาพรรณ กลิ่นนาค. (2557). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับผลกระทบด้านพุทธศาสนา.

เรียกใช้เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2565 จาก

<https://phd.mbu.ac.th/index.php/201408-28-08-57-4/99-2014-09-19-23-56->